

Lénárd Sándor

Összefoglaló jelentés az oktatáskutatás főbb nemzetközi trendjeiről

Az oktatáskutatás főbb nemzetközi trendjeiről szóló jelentést egyetemi hallgatók egy csoportja készítette, Lénárd Sándor adjunktus koordinálásával. Maga a téma olyan, melyet nem lehet véglegesen befejezni, csak egy adott pillanatban lezárni. A jelentés néhány területre fókuszál, azon belül próbál jelenségeket azonosítani, valamint egy gazdag adatbázissal azon kutatókat segíteni, akik a későbbiekben egy-egy részterülettel mélyebben kívánják foglalkozni.² A cikk rövid kivonat a jelentésből.

AZ OKTATÁSKUTATÁS FELHASZNÁLÓ-ORIENTÁLT FORDULATA

Az oktatáskutatás jelenleg is domináns nemzetközi trendje az 1990-es évek elejéről eredeztethető, és a tudásról, valamint a kutatásról alkotott felfogás radikális változásával magyarázható. A kilencvenes években vált egyre népszerűbbé az az új szemlélet, mely szembefordult a tudományos kutatás szakmai törvényekhez igazodó, diszciplínavezérelt és kontextusfüggetlen felfogásával. A kutatásnak ezt a hagyományos felfogását (melyet Gibbons terminusával Mode 1-nek szokás nevezni) váltotta fel a nemzetközi trendekben az új, *transzdiszciplináris* tudás- és kutatásfelfogás, a Mode 2³.

A Mode 2 innovatív, *probléma*fókuszú; a tudás-létrehozás pedig kapcsolódik a tudás közös felhasználásának csatornáihoz, s ilyen módon *alkalmazott* kutatásnak tekinthető. A Mode 2-jellegű kutatás jellemzője, hogy a kutatás „demokratizálódik”: egyre többen hozzák létre és használják fel a tudást. A tudományos eredményekkel szemben támasztott fontos elvárás, hogy az a tudás felhasználói számára releváns, könnyen hozzáférhető és alkalmazható legyen⁴.

1 A jelentés az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) megrendelésére a TÁMOP 3.1.1 8.1 elemi projekt keretében készült.

2 Két évvel ezelőtt lehetőség nyílt arra, hogy az ELTE pedagógusképzéssel foglalkozó három kara (PPK, TOK, BGGYK) közös szakkollégiumot hozzon létre az érdeklődő és különösen aktív hallgatói számára. Ennek a kutatásnak az előzményei éppen egy szakkollégiumi kurzushoz köthetők.

3 Gibbons, M. – Limoges, C. – Nowotny, H. – Schwartzman, S. – Scott, P. – Trow, M. (1994): *The new production of knowledge: the dynamics of science and research in contemporary societies*. London: Sage; valamint Schuller, T. (2005), *Social Capital, Networks, and Communities of Knowledge*. NSF/OECD conference on Advancing Knowledge and the Knowledge Economy, Washington.

4 Ozga, J. (2007): *Co-production of quality in the Applied Education Research Scheme*. Research Papers in Education 22 (2), 169–181.

Más kutatási területekhez hasonlóan az oktatáskutatás eredményeinek is relevánssá, a felhasználó számára könnyen hozzáférhetővé és felhasználhatóvá kellett válnia. Az oktatáskutatás felhasználóinak meghatározása alapján két eltérő, bár egymástól korántsem független trend különíthető el: az oktatáskutatás és a pedagógusszakma kapcsolatának, valamint az oktatáskutatás és a politikai szféra viszonyának újrafogalmazása.

Pedagógusok és oktatáskutatás

Az oktatáskutatás eredményeinek egyik potenciális felhasználói körét a tanárok alkotják. A késő nyolcvanas, kora kilencvenes években készült esettanulmányok azt találták, hogy az oktatáskutatás eredményeinek iskolai hasznosulása nagyon alacsony szintű. Problémát jelentett, hogy a kutatási eredményekhez nehezen lehetett csak hozzáférni, a tanároknak nem maradt idejük oktatói-nevelői munkájuk végzése mellett a kutatási eredményekkel megismerkedni; ha pedig mégis találtak volna időt oktatáskutatási cikkek tanulmányozására, akkor a szakirodalmat részben munkájuk szempontjából irrelevánsnak, részben túl elméletinek találták. A szakcikkek tudományos zsargonral terhelt nyelvezete, valamint a statisztikai analízis kitüntetett szerepe a kutatásmódszertanban a legtöbb pedagógusra elidegenítő hatással volt. Egy másik esettanulmány szintén feszültséget mutatott ki oktatók és oktatáskutatók között; a feszültséget a tanulmány elsősorban a két csoport eltérő céljaival magyarázta. Míg a pedagógusok gyakorlati problémákra szeretnének konkrét megoldási javaslatokat kapni, addig az oktatáskutatók célja új, elméleti jellegű tudás létrehozása⁵.

Az oktatáskutatás gyakorlati hasznosulását gátló tényezők közül azonban a szakirodalom nem az oktatási intézményekben dolgozók individuális ellenállására, hanem az intézményi kultúra tanulást akadályozó sajátosságaira helyezte a hangsúlyt. A megoldási javaslatok közül a legnépszerűbb az oktatási intézményekben dolgozók képzése, továbbképzése, kutatási módszerekkel való megismertetése, és az oktatáskutatás összes szakaszába (a kutatási kérdés kiválasztása, a kutatás megtervezése, a vizsgálatok elvégzése, a kutatási eredmények felhasználásának utánkövetése) való bevonásuk⁶.

Politika és oktatáskutatás

Az oktatáskutatás eredményeinek másik potenciális felhasználói körét az oktatáspolitikai döntéshozók alkotják. A politikai döntéshozók részéről ugyanaz a kritika érte az oktatáskutatást, mint a tanárok részéről: az egyetemeken, kutatóintézetekben végzett kutatás az

5 Hemsley-Brown, J. — Sharp, C. (2003): *The Use of Research to Improve Professional Practice: a systematic review of the literature*. Oxford Review of Education, 29 (4), 449–470.

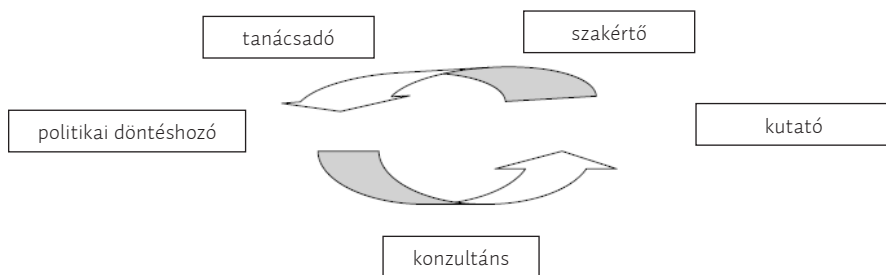
6 Hemsley-Brown — Sharp (2003), valamint Ferrer, F. (1999): *Some thoughts on trends in educational research*. UNESCO.

oktatási szektor valódi problémáinak szempontjából nem releváns; a szakcikkek túlságosan elméletiek; a kutatási eredmények nehezen hozzáférhetők és értelmezhetők a nem tudós közönség számára⁷.

A politikai szféra szempontjából az oktatáskutatásnak az funkciója, hogy a szakpolitikai döntéshozókat orientálja, ezzel a szakpolitikai döntésekre közvetlen hatást gyakoroljon. A politikai döntéshozatalnak ez a modellje tényeken alapuló szakpolitika (*evidence-based policy*) néven vált közismertté. A modellt ihlető elképzelés szerint a minőségi kutatás a szakpolitikában is minőségi javulást eredményez, ami végül az oktatás általános színvonalának javulásához vezet⁸. A tényeken alapuló szakpolitikai modell egy variánsában, melyet gyakran tényekből kiinduló szakpolitikának (*evidence-informed policy*) neveznek, a kutatási jelentések értéke nem abban mérhető, hogy aktuális problémákra azonnal megoldást kínál, hanem hogy rávilágít a problémákra, és feltárja azok kiváltó okait⁹.

A tényekből kiinduló szakpolitikai modell (1. ábra) jellegzetessége, hogy a kutató és a politikai döntéshozó között további, köztes szereplők jelennek meg: a szakértő és a politikai tanácsadó. A kapcsolat tudomány és politika világa között nem egyirányú. A politikai szféra saját céljait, elvárásait – elsősorban a kutatásfinanszírozáson keresztül – kommunikálja a tudományos szféra felé, s ezzel jelentős befolyást gyakorol a tudományos kutatás világára. A két szféra kölcsönösen függ egymástól: a politikai szférát a kutató által létrehozott tudás legitimálja, míg a kutató működését a politikai szféra anyagi támogatása teszi lehetővé.

1. ÁBRA: A bizonyítékból kiinduló politikai döntéshozatal modellje; Setényi (2001) alapján.

7 Hargreaves, D. (1996): *Teaching as a research-based profession: possibilities and prospects*. Teachers Training Agency Annual Lecture (University of Cambridge, Department of Education).

8 Gretler, A. (2007): *The International Social Organisation of Educational Research in Europe: reviewing the European Educational Research Association as an example - facts and questions*. *European Educational Research Journal*, 6 (2), 174–189.

9 Ferrer (1999), Hillage, J. et al. (1998): *Excellence in Research in Schools* (London, HMSO), valamint Furlong, J. – Oancea, A. (2005): *Assessing Quality in Applied and Practice-Based Educational Research*. Working Paper, Oxford University, Department of Educational Studies.

Az oktatáskutatás természetesen nem csak az állami, államközi kormányzatok szakpolitikai döntéseit informálja. Legalább ilyen fontos szerepet játszanak a kutatási eredmények az iskolai gyakorlat szempontjából is. A tényeken alapuló szakpolitikai modell tehát nem csak a szűk értelemben vett politikai szféra és a kutatók, hanem a tágabb értelemben vett szakpolitikai döntéshozók (iskolaigazgatók, szaktanárok) és a kutatók kapcsolatának modellezésére is alkalmas.

Az oktatáskutatás piacának kialakulása

A tényeken alapuló, de legalábbis azokból kiinduló szakpolitikai modell népszerűségével az oktatáskutatás szerepe felértékelődött. A kutatásfinanszírozásra különösen Európában jellemző, szabadon felhasználható támogatások rendszerét fokozatosan a *célzott kutatásfinanszírozás* vette át. Az állami támogatások mellett különböző kormányközi szervezetek (az OECD, az UNESCO, a Világbank) is célzott támogatásokat folyósítottak az oktatáskutatással foglalkozó egyéneknek, intézeteknek¹⁰.

A célzott kutatástámogatás következményeként fokozatosan kialakult az oktatáskutatás piaca. Ezen a piacon *a kutatók egyénileg, vagy kutatócsoportokba tömörülve versengenek a nyílt pályázatokon elnyerhető kutatási támogatásért*. A pályázatok elbírálására nemzeti és nemzetközi bizottságok alakultak, a kutatók pedig nemzeti és nemzetközi kutatóközpontok és kutatói hálózatok sokaságát hozták létre. Észak-Amerikában és Nyugat-Európában szinte nincs olyan felsőoktatási intézmény, melynek ne lenne oktatáskutató központja. A kutatóközpontokba, illetve intézményi és nemzeti központokat összekötő nemzetközi hálózatokba való tömörülést támogatta az az érv is, mely szerint *egy tudományos diszciplína társadalmi szervezettsége és annak tudományos ereje között összefüggés van*. A kilencvenes években megindult a nagy nemzetközi adatbázisok létrehozása, kutatási eredmények más nyelvekre (elsősorban angolra) való fordítása, és nemzetközi terjesztése¹¹.

Az oktatáskutatás állami, államközi megrendelések által szabályozott piacát számos kritika érte. A legfőbb ellenvetés az volt, hogy a piac kiépülésével az oktatáskutatás, legalábbis részben lemond tudományos függetlenségéről. *A tudományos függetlenség biztosítására többen a kutatás teljes munkaidős hivatássá válását szorgalmazzák*. Ebben a modellben az oktatáskutatónak nem kell azzal törődni, hogy magát menedzselje, és kutatását, mint melléktevékenységet végezze. Megoldási javaslatként felmerült *a kutatók nem jutalékos rendszerű, hanem alapbér rendszerű bérezése is*¹².

10 Humes, W. – Bryce, T. (2001): *Scholarship, research and the evidential basis of policy development in education*. British Journal of Educational Studies, 49 (3), 329–352.

11 Gretler, A. (2007), valamint Smyth, J. – Hattam, R. (2000): *Intellectual as Hustler: researching against the grain of the market*. British Educational Research Journal, 26 (2), 157–175.

12 Furlong – Oancea (2005), valamint Ozga, J. (2007): *Co-production of quality in the Applied Education Research Scheme*. Research Papers in Education, 22 (2), 169–181.

A célzott támogatások nemzeti és nemzetközi rendszerének kialakulása, illetve megerősödése megkövetelte, hogy meginduljon a nemzetközi szintű adatgyűjtés az oktatáskutatás területén is. A kilencvenes évek közepén szakpolitikai döntéshozók az oktatáskutatást szervezetlensége, a kutatási eredmények rossz minősége, és a tudományos kontroll részleges vagy teljes hiánya miatt bírálták¹³. Szükség volt olyan indikátorrendszer kidolgozására, mely lehetővé teszi az oktatáskutatás eredményeinek minőségi ellenőrzését, és alapjául szolgálhat a nemzetközi összehasonlító elemzéseknek. Az oktatáskutatás minőségét mérő indikátorrendszerek kidolgozása, finomhangolása jelenleg is zajlik; példa rá az Európai Unió hetes számú keretprogramjának EERQI-projektje.¹⁴

A tényeken alapuló oktatáspolitikai modell térhódításának, s ezzel összefüggésben a minőségértékelést, összehasonlítást lehetővé tevő indikátorrendszerek megjelenésének következménye a kvantitatív kutatási módszerek felértékelődése, valamint a kvalitatív kutatások sokszor indokolatlan háttérbe szorulása. Ez együtt jár azzal, hogy bizonyos, könnyen számszerűsíthető gazdasági indikátorok egyre hangsúlyosabban jelennek meg az oktatási elemzésekben¹⁵.

Európa¹⁶

Az elmúlt évtizedben a kutatási és fejlesztési ráfordítások tekintetében Európában meghatározó volt a lisszaboni stratégia elfogadása. A lisszaboni stratégia (2000) értelmében: „az emberi erőforrásokba investálás és egy aktív, dinamikus jóléti társadalom fejlesztése” kulcsszerepet játszik a tudásalapú gazdaságban, ezért a tagállamoknak törekedniük kell, hogy az egy főre jutó emberi erőforrásokba való befektetés növekedjen¹⁷. A lisszaboni stratégia a 2010-re elérendő K+F ráfordítások értékét a GDP 3%-ában határozta meg. A stratégia megvalósulása esetén a K+F ráfordítások 2/3-át az üzleti-, vállalati szféra biztosítaná.

Az európai térségben, 2006-ban a stratégia által meghatározott 3%-ot Finnország (3,45%) és Svédország (3,73%) érte el, az európai átlag alulmúlta azt. Ciprus, Szlovákia, Románia és Bulgária a GDP kevesebb, mint 0,5%-át fordította K+F tevékenységre, Lengyelország, Horvátország és Törökország pedig nem érte el az 1%-os GDP ráfordítást. Globális kontextusban továbbra is Japán (3,2%) és az Amerikai Egyesült Államok (2,62%) múlta felül az EU-27 átlagát, aki 2006-ban 213 127 millió eurót fordított kutatásra és fejlesztésre¹⁸.

13 Ferrer (1999) és Tooley, J. – Darby, D. (1998): *Educational research: a critique. A survey of published educational research*. London: OFSTED.

14 EERQI: European Educational Research Quality Indicators (az európai oktatáskutatás minőségét mérő mutatórendszer), <http://www.eerqi.eu/>

15 Humes–Bryce (2001).

16 Az oktatáskutatás regionális trendjeit vizsgálva a kutatás a következő országokra fókuszál a nyugat-európai régióból: Hollandia, Németország, Franciaország, Anglia, az északi régióból: Finnország, a kelet-közép-európai régióból: Csehország, Szlovénia, Horvátország kerül elemzésre.

17 <http://www.europarl.europa.eu/highlights/hu/1001.html>

18 http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-091/EN/KS-SF-08-091-EN.PDF

A lisszaboni stratégia elfogadása után 2001-ben az Európai Bizottság 4 stratégiai célt (Oktatás és képzés 2010 munkaprogram) fogalmazott meg az oktatás és képzés területén:

1. a mobilitás és az élethosszig tartó tanulás megvalósítása,
2. az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának növelése,
3. a méltányosság, társadalmi kohézió és aktív állampolgárság előmozdítása,
4. kreativitás és innováció az oktatás és képzés minden területén.

Ezek értelmében a 2010-re megfogalmazott célok között szerepelt az iskolai lemorzsolódás csökkentése, a képzettség és foglalkoztatottság növekedése¹⁹. A munkaprogram kiemelten kezeli továbbá a mobilitás, a foglalkoztathatóság valamint a nyelvtanulás kérdését.

Észak Amerika: az Amerikai Egyesült Államok

Az Egyesült Államokban az oktatáskutatást szövetségi (nemzeti) szinten az oktatási minisztérium határozza meg: az ED: Department of Education a nemzeti oktatással és kutatással foglalkozó szervezet. Ennek központi intézete az *Institute of Education Sciences*, melynek feladata szövetségi támogatás biztosítása az oktatás számára, és ezen források monitorozása, és adatgyűjtés felhasználásukról.

Az ED céljai a globális versenyképesség és a tanulói teljesítmények növelése. 4200 főt foglalkoztat, és 68,6 milliárd dolláros költségvetésből gazdálkodik.

Az Institute of Education 4 központtal működik, ezek egyben az intézet kutatási területeit is jelölik, ezek a következők:

1. National Center for Education Research (NCER),
2. National Center for Special Education Research (NCSER),
3. National Research Center for Career and Technical Education (NRCCTE),
4. National Institute on Disability and Rehabilitation Research (NIDRR).

Az Amerikai Egyesült Államok esetében kevésbé beszélhetünk egységes oktatáspolitikáról. Az Egyesült Államok Alkotmánya értelmében (*Tenth Amendment*)²⁰ az egyes államok maguk döntenek a helyi szinten megvalósuló, és az oktatást meghatározó irányelvekről. Amerika oktatáspolitikáját az elmúlt időszakban nemzeti szinten a 2002-ben érvénybe lépő *No Child Left Behind (NCLB) Act*, illetve a 2007-es és 2012-es költségvetési évekre vonatkozó stratégiai tervek határozzák meg (*Strategic Plan for Fiscal Years 2007-12*). A *No Child Left Behind Act* két fő célkitűzése a tanulói teljesítmények növelése, a tanári munkaerő fejlesztése és a tanítás minőségének javítása volt²¹.

19 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_en.htm

20 <http://www2.ed.gov/policy/landing.jhtml>

21 <http://ed.gov/admins/lead/account/cornerstones/index.html>

A 2007 és 2012 közötti időszakra *három legfontosabb stratégiai célt* alakítottak ki, melyeket további elérendő *alcélokra* bontottak, és egy kereszt-stratégiai cél is megfogalmazódott. A nemzeti szinten meghatározott stratégiai prioritások a következők a szövetségi oktatáspolitikai területén:

1. Az iskoláskorú gyermekek szövegértési és matematikai készségeinek, képességeinek fejlesztése 2014-ig²².
 - 1.1. Tanulói teljesítmények növelése az olvasás/nyelvtanulás területén.
 - 1.2. Tanulói teljesítmények növelése a matematikatanulás területén.
 - 1.3. A minőségi tanári munka fejlesztése.
 - 1.4. Szoros együttműködés, és a szülők erős partnerként való kezelése.
 - 1.5. A középiskolát végzők arányának növelése.
 - 1.6. Az evidence-based kutatási eredmények felhasználása („transform education into an evidence based field”).
2. Tanulói teljesítmények javítása a középiskolákban.
 - 2.1. A középiskolai oktatásban résztvevők arányának növelése.
 - 2.2. Természettudományi (kiemelten matematikai) tudás fejlesztése.
 - 2.3. Idegennyelv tanulás fejlesztése.
3. A középfokú oktatás elszámoltathatóságának, hozzáférhetőségének biztosítása, felkészítés az élethosszig tartó tanulásra és a munka világára.
 - 3.1. A felsőfokú képzésekben való részvétel növelése.
 - 3.2. Támogatási rendszer kiépítése.
 - 3.3. A felnőttképzés fejlesztése, illetve a fogyatékkal élők támogatása, a felsőfokú képzés és munkaerő-piaci integráció segítése érdekében.

Kereszt-stratégiai célként a management és leadership fejlesztés szerepel. Szövetségi szinten tehát az oktatáspolitikai kulcsfogalmak a tanulói teljesítmények és képzettség növelése, ehhez pedig elengedhetetlen a magasan képzett, minőségi tanári munka biztosítása.

A régiókban folyó kutatások és fejlesztések követik a szövetségi oktatáspolitikai irányelveit. A kutatóintézetek munkájában dominánsan jelentek meg a következő kutatási területek:

- tanulói teljesítmények mérése és növelése,
- méltányos oktatás és az oktatáshoz való hozzáférés biztosítása,
- a szövegértési és számolási készségek mérése (literacy).

További tipikus elemként jelentek meg az ún. kutató szövetségek (associations), melyek célja a tudásmegosztás, a kutatók, szakemberek szakmai fórumának biztosítása.

22 Ez volt az egyik kulcsfontosságú célja a NO Child Left Behind Act-nek is.

Ausztrália

Ausztrália oktatáskutatásában domináns szerepet betöltő intézet az ACER, mely összekapcsolódott a kormányzati oktatáspolitikai stratégiákkal, és elsősorban a tanulási eredmények mérését végzi. Az elszámoltathatóság érdekében fontossá válik a tanulási kimenetek dokumentálása és értékelése. A képzés, felzárkóztatás és méltányosság tekintetében az oktatáskutatásban domináns szerepet tölt be a szakképzés-kutatás, a létező kutatások másodelemzése, a felnőttképzés, és a társadalmi változásokhoz való igazodást lehetővé tévő tanulási folyamatok leírása.

A K+F ráfordítás értéke a tudományos kutatások esetén 537 994 (\$000), míg az oktatás esetén 2297 (\$000) volt. Előbbi a teljes K+F ráfordítás 5,3%-át jelentette a 2005-2006-os időszakban²³. A kutatások finanszírozási lehetőségei mellett, számos olyan intézkedés született az elmúlt években, melyek hatása nyomon követhető az ausztrál oktatáskutatás területén. 2008-ban a *Council of Australian Government (COAG)* a legfontosabb reformként jelölte meg az oktatáshoz való hozzáférés biztosítását minden iskoláskorú számára. Ennek megvalósítása érdekében a szervezet meghatározta azokat a kimeneteket, célokat és intézkedéseket, melyek a reform sikeres megvalósítását szolgálják. Kulcstényezővé vált a társadalmi esélyegyenlőség, az inklúzió iskolák általi elősegítése, a tanulási hátrányok csökkentése különösen a kedvezőtlen szocioökonómiai háttérű tanulók esetén (*indigenous children*). Ezáltal fontossá válik, hogy olyan háttér-információk álljanak rendelkezésre, mint a tanulók szocio-ökonómiai, környezeti háttérének jellemzői az elért eredmények mérése és értékelése érdekében.

A MCEEDYA²⁴ a reformok sikere érdekében, az oktatás fejlődésének legfontosabb irányait leíró Melborne Declaration keretében, egy négyéves tervet tett közzé (For Year Plan 2009-2012), mely a következő stratégiai prioritásokat határozta meg:

- szorosabb együttműködés kialakítása az oktatás partnereivel,
- a minőségi tanítás és szervezeti vezetés támogatása az iskolákban,
- az oktatás fejlesztése a kiemelten a korai-gyermekkor területén,
- serdülők oktatásának támogatása,
- a kötelező oktatás utáni képzések, tanulmányok segítése,
- tantervfejlesztés és értékelés,
- a tanulási eredmények javítása, különös tekintettel a hátrányos helyzetű, kedvezőtlen szocioökonómiai státuszú tanulók esetén,
- az áttekinthetőség és elszámoltathatóság biztosítása.

23 [http://www.ausstats.abs.gov.au/Ausstats/subscriber.nsf/o/6B482F8oCF52F12DCA25733Doo149F8C/\\$File/81o4o_2o05-o6.pdf](http://www.ausstats.abs.gov.au/Ausstats/subscriber.nsf/o/6B482F8oCF52F12DCA25733Doo149F8C/$File/81o4o_2o05-o6.pdf)

24 Ministerial Council for Education, Early Childhood Development and Youth Affairs

Az elszámoltathatóság érdekében különösen fontossá válik a tanulói eredmények folyamatos dokumentálása és értékelése (cél, a tanulói eredmények évenkénti nemzeti, helyi szintű dokumentálása, illetve a szövegértési és számolási kompetenciák felmérése (National Assessment Plan)).

Látható, hogy az oktatási esélyek egyenlőtlenségének csökkentése, illetve az elérendő eredmények nyomon követése válik fontossá az elkövetkezendő időkben. Az ausztrál oktatás két meghatározó tényezőjévé a méltányosság és az eredményesség válik. A következőkben, ezek ismeretében, az ausztrál oktatáskutató intézmények, hálózatok leírása olvasható.

Az oktatáskutatással foglalkozó intézmények kutatási területeiket illetően jól elkülöníthető részeket alkotnak:

- A kutatások egyik irányát a szakképzést vizsgáló felmérések alkotják.
- Az eredményesség és elszámoltathatóság kérdésében, a térségben jelentős szerepet tölt be a nemzeti és nemzetközi összehasonlítást is szolgáló méréseket lebonyolító szervezet, az ACER.
- A kutatások harmadik irányvonalát képviselik azok az egyetemeken működő kutatóközpontok, melyek a társadalmi és globális változások oktatásra és tanulásra gyakorolt hatását vizsgálják.

Ázsia

Az 1990-es évek elején, a közép-ázsiai köztársaságok függetlenedésének idején új gazdasági és környezeti reformokra volt szükség. A nemzeti reformtörekvéseket az Ázsiai Fejlesztési Bank (ADB: *Asian Development Bank*) támogatta. Jelentős hitelt nyújtott, és jelenleg is a legfontosabb fejlesztési partner az oktatásban, a politikai tanácsadásban és beruházásban egyaránt. Az ADB nyújtott segítséget a kistérségi együttműködést elősegítő oktatási reformnál is.

Az irányító oktatási reform feladata volt, hogy felülvizsgálja a nemzeti oktatási folyamatokat annak érdekében, hogy előmozdítsa a tapasztalatcserét a hat fejlődő ország között (Azerbajdzsán, Kazahsztán, Kirgiz Köztársaság, Mongólia, Tádzsikisztán és Üzbegisztán).

Továbbra is problémát jelent azonban, hogy elérhetetlen, megbízhatatlan információkat és adatokat hoznak nyilvánosságra az oktatás helyi és globális helyzetéről, az információs rendszerek töredezetek, és nem mindig pontosak. A statisztikai mutatók, amelyek a nemzetközi összehasonlításra alkalmasak lennének, pontatlanok. Az analitikai dokumentumokat gyakran nem osztják meg a döntéshozókkal, akik profitálhatnának belőle.

Mára már nagyobb mértékű a helyi oktatási szakemberek és a nongovernment szervezetek (NGO: *nongovernment organization*) bevonása, ez a későbbiek folyamán erősíteni fogja az új oktatási reformkezdeményezéseket. Az információtechnológiai forradalom miatt szükség van a változásokra, az ismeretek elsajátítására és továbbadására. Az oktatás már nem kizárólag a gyermekek és az ifjúság korosztályára vonatkozik, a folyamatos képzés és az élethosszig tartó tanulás szükséges, hogy mindenki szert tegyen új technológiai ismeretek-

re és készségekre. Ez megköveteli a kapcsolatot a felsőfokú és felsőoktatási, tudományos és technológiai kapcsolat kiépülését és ezek kapacitásának rugalmas és hatékony felhasználást, az innovációt az információs és kommunikációs technológiában.²⁵

Diszciplináris keretek és nagyszervezetek projektjei

Több nemzetközi, illetve szupranacionális szervezet is komoly kutatási munkálatokkal járul hozzá az oktatásügy világának megismeréséhez. Szeretnénk ezeket a szervezeteket röviden bemutatni, valamint felvázolni, hogy milyen témákban milyen méréseket végeznek. A fejezet végén utalunk az egyes szervezetek közötti kapcsolódási pontokra, a közös programokra.

A nemzetközi szervezetek világméretű hatást gyakorolnak az oktatáspolitikai folyamatokra és változásokra. A nemzetközi szervezetek befolyásolják az egyes nemzetek döntéshozatalát az oktatásügyi ideológiák és gyakorlatok terjesztése által, valamint nagy szerepet játszanak a kutatási tevékenységek konceptualizálásában.²⁶

Az egyes nemzetközi szervek által vitt témák megjelennek más szervezeteknél is, sokszor jön létre együttműködés például a statisztikai adatgyűjtések, programok végrehajtásában.

UNESCO

Az UNESCO az Egyesült Nemzetek Szövetségének Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete. A fontosabb stratégia céljai a következők:

- Kapacitásépítés: platformot biztosítani a megfelelő vezetés támogatására az oktatási reformok és innovációk terén.
- Az ötletek laboratóriuma: előre látni az oktatási trendeket, és megfelelő választ adni a felmerülő szükségletekre, valamint oktatáspolitikai javaslatcsomagok fejlesztése a kutatási eredményekre alapozva.
- Nemzetközi katalizátor: az oktatási vezetők és az egyes érintettek közötti információcsere és párbeszéd segítése.
- Az ötletek tárháza: összegyűjteni és segíteni a sikeres oktatási módszereket és dokumentumokat és disszeminálni a jól működő mintákat.
- Standardok lefektetése: standardok, normatívák, útmutatások lefektetése az egyes kulcsfontosságú oktatási területeken történő változásért²⁷.

25 ADB. 2008. Education and Skills—Strategies for Accelerated Development in Asia and the Pacific. Manila.

26 Sandra Taylor - Miriam Henry (2008): Globalization and Educational Policymaking – A case study. In Lingard, Bod - Ozga, Jenny: The RoutledgeFalmer Reader in Education Policy and Politics. London: Routledge

27 <http://www.unesco.org/en/education/about-us/strategy/>

Az OECD munkamódszere: adatgyűjtés, elemzés, vita, döntések, implementáció, szakmai csoport általi áttekintés. Az OECD folyamatosan monitorozza a tagországok és az OECD-országokon kívüli területek helyzetét, továbbá rövid és középtávú előrejelzéseket készít.

Az OECD-nek mint kormányzatok közötti szervezetnek nincs előíró jogköre a tagországokra nézve. Éppen ezért az OECD inkább a reflexióknak, a vitáknak, a kutatásnak ad terepet, amelyek sok esetben segíthetik az egyes kormányzatokat a közpolitika alakításában.²⁹

Az OECD az egyes országokról készített tanulmányok mellett tematikus kiadványokat is készít, valamint közös indikátorokat is fejlesztenek.³⁰

A legfontosabb OECD-kiadványok:

- OECD Economic Outlook – OECD Gazdasági előrejelzés (gazdasági kilátások a tagállamok és a néhány tagsággal nem rendelkező ország számára),
- OECD Factbook – OECD Adattár (referenciaadatok a gazdasági és közpolitikai szférában tevékenykedők számára),
- OECD Economic Surveys – OECD Gazdasági kutatások (nemzeti elemzéseket és közpolitikai javaslatokat tartalmaznak),
- Going for Growth – A növekedés felé (összehasonlító adatokat közöl az egyes nemzeti teljesítményekről).

Az OECD oldalán az *Education* témakörében lehet országokra és az egyes indikátorokra is keresni, valamint az OECD készít különböző témákban hosszabb országjelentéseket. Minden évben kiadják az *Education at a Glance* (Oktatás egy pillantásra) című kiadványukat.

Az OECD az Eurostat-tal és az UNESCO-val közösen hozta létre az úgynevezett UOE³¹ adatbázist, amely egy közös oktatási statisztikai adathalmaz. Ennek fontosabb témakörei:³²

- Student enrolment (Beiskolázás).
- Foreign and international /mobile students enrolled (Külföldi és nemzetközi / mobil diákok beiskolázása).
- New entrants by sex and age (Új belépők nem és kor szerint).
- Graduates (Diplomázók).
- Education personnel (Oktatási személyzet).
- Expenditure by funding source and transaction type (Kiadások a finanszírozási forrás és a tranzakció típusa szerint).
- Expenditure by nature and resource category (Kiadások azok természete és forrása szerint).
- Students aligned to finance and personnel data (A diákok a kiadások és a személyzet adatainak fényében).

²⁹ Sandra Taylor – Miriam Henry (2008): Globalization and Educational Policymaking – A case study. In.: Lingard, Bob – Ozga, Jenny: *The RoutledgeFalmer Reader in Education Policy and Politics*. London: Routledge

³⁰ Halász Gábor – Kovács Katalin (2002): Az OECD tevékenysége az oktatás területén <http://www.oki.hu/halasz/download/OECD%20tanulmany.htm>

³¹ <http://www.oecd.org/dataoecd/32/53/33712760.pdf>

³² http://www.oecd.org/document/54/0,3343,en_2649-39263238-38082166-1-1-1-37455,00.html

- Total population by sex and age (Teljes népesség nem és kor szerint).

Az OECD több nagy nemzetközi felmérés „gazdája” is, így például ez a szervezet kezdeményezte a PISA³³ felvételeket, amelyek 2000-es elindításuk óta az egyik legnagyobb hatású nemzetközi diák-eredményességi vizsgálatná nőtték ki magukat. Továbbá az OECD készíti a Teaching and Learning International Survey³⁴ (TALIS) nevű programot is, amely az első nemzetközi szinten összehasonlítható adatforrás a tanárok iskolai teljesítményét meghatározó faktorokról.

Az OECD fontos központja a CERI, *Centre for Educational Research and Innovation* (Oktatáskutatási és Innovációs Központ), „melyet részben önálló intézményként 1968-ban hoztak létre. A CERI feladata az oktatáskutatás fejlesztése, új kutatások kezdeményezése és a tagállamokban folyó kutatások összehangolása. A Központ munkáját a tagországok képviselőiből álló Igazgató Tanács ellenőrzi.”³⁵

World Bank

A Világbank jelenleg két nagyobb oktatási programot finanszíroz, az egyik az UNESCO által elindított Education for All (Oktatást Mindnekinek), a másik az Oktatás a tudásalapú gazdaságért³⁶ program.

Ebben a programban az alábbi négy területen publikál, gyűjt adatot a Világbank. Az első a *School to Work Transition*, azaz Iskolából a munkába való átmenet; ebben a részprogramban az adatok az OECD-től, az ILO-tól, valamint a Világbank vállalalkozási projektjéből származnak. A második terület a *Secondary Education*, azaz középfokú iskolázás, az információk az EdStat-tól, a Világbank által gyűjtött adatokból származnak, akár csak a *Tertiary Education*, vagyis a felsőoktatás kapcsán. A negyedik terület az *ICT and Education* (IKT és oktatás), itt csak a program leírását találjuk.

A Világbank az UNESCO adatait, az UIS statisztikai intézet adatait, saját adatgyűjtését, az UNHCR adatait és az OECD adatait használja fel az egyes adatbázisok, tanulmányok készítéséhez. Nemcsak összehasonlító adatokat találunk, hanem rengeteg, a fejlődő világban készült kutatási anyagot is.

A Világbank legfontosabb kutatási területei:

- *The State of Education* (az oktatás világa), a következő részterületekkel: hozzáférés, minőség, oktatási kiadások, alapvető készségek, gender, iskola előtti nevelés, általános iskola, középfokú iskolázás, felsőoktatás.

33 http://www.oecd.org/department/0,3355,en_2649-35845621-1-1-1-1,00.html

34 http://www.oecd.org/document/0,0,3343,en_2649-39263231-38052160-1-1-1-1,00.html

35 Halász Gábor – Kovács Katalin (2002): Az OECD tevékenysége az oktatás területén <http://www.oki.hu/halasz/download/OECD%20tanulmany.htm>

36 <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTEDUCATION/0,,contentMDK:20161496~menuPK:540092~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:282386,00.html>

- *Education Milleneum Development Goals* (Milleneumi fejlesztési célok, Oktatásügy): az egyes kitűzött célokhoz tartozó monitoring programok globálisan, regionálisan, országos szinten.
- *Out of School Children* (az iskolából kiesett gyerekek): két kutatási programot is végrehajtott az UNESCO, 2005-ben illetve 2007-ben.
- *Education Outcomes*³⁷ (Oktatási kimenetek): itt több nagyobb kutatási programot találunk, amely az oktatási kimenetet/eredményességet méri.
- *Education and Disability* (fogyatékoság és oktatás): fogyatékoság az oktatásügyben és az ezzel kapcsolatos adatgyűjtések.
- *Education in Emergencies* (oktatás a vészhelyzetekben): ebben a programban foglalkoznak a menekültügy, illetve a politikai és katonai konfliktusok, valamint az oktatásügy kapcsolatával.
- *Private education Expenditure* (Egyéni oktatási kiadások): ebben az adatgyűjtésben az egyes oktatási szinteken GDP arányosan közöl adatokat International Labour Organisation.

WHO

Az Egészségügyi Világszervezet két nagyobb területen végez kutatási munkákat is, ezek az egészségügyi szakemberek³⁸ képzése, illetve az egészséges életmód oktatásához³⁹ kapcsolódnak.

Asian Development Bank

Az Ázsiai Fejlesztési Bank fejlődő tagországai számára egységes, széleskörű oktatási reformot előkészítő és fejlesztési szolgáltatásokat nyújt. Ebbe beletartoznak a közpolitikák, stratégiák, tervezési szakasz, menedzsment és finanszírozás kérdései. Az egyes oktatási ágazatokon, szinteken belül a legfontosabb fejlesztési területek a következők:

- Minőség, hozzáférés és az egyes iskolai szintek befejezése.
- Tanárképzés.

³⁷ Ebben az adatgyűjtésben több más szervezet által gyűjtött eredményt is felhasználnak:

- TIMSS (Trend sin International Mathematics and Science Study), PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) – By: AIR, USA,
- PISA (Programme for International Student Assessment) – By: OECD,
- Latin American Laboratory for Assessment of the Quality of Education (LLECE) – By: UNESCO,
- International Adult Literacy Survey – By: NCES, USA,
- Monitoring Learning Achievement Project – By: UNESCO/UNICEF,
- PASEC nevű program vizsgálatai ,
- Southern and Eastern Africa Consortium for Monitoring Educational Quality (Afrikai oktatásfejlesztés),
- Education and Labor Market (KILM Data) – By: ILO.

³⁸ <http://www.who.int/hrh/education/en/>

³⁹ <http://www.searo.who.int/en/Section1174/Section1458.htm>

- Tantervek és tananyagok fejlesztése.
- Inkluzív oktatás, amely biztosítja a hátrányos helyzetű, valamint a marginális csoportok oktatását.
- Privát és közzféra kapcsolata, további partnerség minták.
- Innovatív és költséghatékony infokommunikációs technológiák az oktatásban.

African Development Bank

Az Afrikai Fejlesztési Bank honlapján jelenleg több mint 50 olyan fejlesztési projekt található, amelyet támogatnak Afrika-szerte. Ezek az egyes országokra vonatkozóan végigvitt programok, az oktatási rendszer minden szintjét érintve.

Az Afrikai Fejlesztési Bank a kutatást és a tudásanyagok megosztását nagyon fontos tevékenységének tartja. Éppen ezért hozták létre a Development Research Department-et 2007-ben⁴⁰ (Fejlesztési Kutató Részleg).

A statisztikai adatgyűjtések⁴¹ is megindultak, amelyben a bank együttműködik az Economic Commission for Africa (Afrikai Gazdasági Tanács), a Világbank és a Partnership for Statistics in the 21st Century (Partnerség a statisztikákért a 21. században) nevű szervezettel.

Európai Unió (European Union)

Az Európai Unió a tagállamok oktatásügyét a nyitott koordináció módszerével nagyjából 2000 óta alakítja, a lisszaboni folyamat megindulásáig ugyanis az oktatásügy területén a közösség nem játszott aktív szerepet. A módszer lényege, hogy miután a tagországok közös irányvonalakat, közös célokat határoznak meg, ezekhez mérhető indikátorokat rendelnek, amelyek alapján a tagállamok cselekvési programokat készítenek. A közösség évente ellenőrzi ezek megvalósulását, és értékeli a munkafolyamatot.⁴²

Az Education & Training 2010 Workprogram céljainak, illetve újabban a 2020 program céljainak különböző mérföldkövei vannak, adott területen meghatározzák, hogy milyen mértékű javulást vár a közpolitika és a finanszírozás által. A nyitott koordináció módszerével avatkozik be az EU a tagállamok oktatásának működésébe. Ezen kívül a Bizottság arra ösztönzi a tagállamokat, hogy dolgozzanak együtt, és egymás jó példáiból tanuljanak.

A legfontosabb szervezetek, amelyek az Unió égisze alatt foglalkoznak oktatáskutatással:

- Cedefop (European Centre for the Development of Vocational Training),
- Eurydice (The Information Network on Education in Europe),
- ETF (European Training Foundation),

⁴⁰ <http://www.afdb.org/en/knowledge/economics-research/about-us/>

⁴¹ <http://www.afdb.org/en/knowledge/statistics/statistical-capacity-building/reference-strategic-framework/>

⁴² Halász Gábor (2004): Közös oktatásfejlesztési célok az Európai Unióban <http://www.oki.hu/halasz/download/Objectives%20konferencia%20%2804.10.22%29%20-%20teljes.htm>

- Eurostat (Statistical Office of the European Communities),
- CRELL (Centre for Research on Lifelong Learning).

CEDEFOP

A European Centre for the Development of Vocational Training⁴³ nevű központ a szakképzés fejlesztésére jött létre. A honlap szerint az egyik első speciális és decentralizált szervezet, amelyik tudományos és technikai ismereteket kell, hogy gyűjtson és nyújtson, valamint az egyes európai tagállamok közötti jó példák bemutatását is elő kell segítenie.

A szervezet négy nagyobb tevékenységi területe a következő:

- a jövőben szükséges készségek, kompetenciák, képesítések és végzettségek felismerése érdekében a CEDEFOP sok európai szintű kutatási programot indít; a lehetséges munkaerő-piaci egyenlőtlenségeket is elemzi⁴⁴,
- az egyes tagországok által kiadott végzettségek leírása, összehasonlítása⁴⁵,
- közpolitika elemzés: a CEDEFOP 2004 óta készít jelentéseket a közös szakképzési politikák végrehajtásáról; ehhez összehasonlítja a szakképzési rendszereket, a szakképzés politikát és azok implementációját elemzi, a jó példákat bemutatja, és a kutatási eredményeket összeköti a megfelelő közpolitikai területekkel⁴⁶,
- az élethosszig tartó tanulás elősegítése: a CEDEFOP segíti a tagországokat a pályatanácsadás, a validációval kapcsolatos tevékenységek, a szakképzésben dolgozók továbbképzése és a felnőttképzés területén; továbbá tanulmányutakat szervez a tagországok között a szakképzésfejlesztés területén⁴⁷.

A adatokat és indikátorokat a következő témákban gyűjt az intézet:⁴⁸

- Education and Training 2010 (benchmarks) (Oktatás és Képzés 2010 mérföldkövek),
- Initial vocational education and training (Alap szakképzés),
- Continuing vocational training and adult learning (Felnőttképzés és szakmai továbbképzés),
- Employment and knowledge (Foglalkoztatás és tudás),
- Economic and demographic background (Gazdasági és demográfiai háttér).

43 <http://www.cedefop.europa.eu/EN/>

44 <http://www.cedefop.europa.eu/EN/identifying-skills-needs/index.aspx>

45 <http://www.cedefop.europa.eu/EN/understanding-qualifications/index.aspx>

46 <http://www.cedefop.europa.eu/EN/analysing-policy/index.aspx>

47 <http://www.cedefop.europa.eu/EN/developing-lifelong-learning/index.aspx>

48 <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

Eurydice

Az Eurydice⁴⁹ nevű portál célja, hogy az oktatáspolitikai döntéshozókat, elemzőket ellássa információval, statisztikai adatokkal az egyes oktatásügyi kérdésekben, továbbá készítenek összehasonlító elemzéseket is.

A legfontosabb tevékenységek:

- Eurybase – Részletes leírás és áttekintés az egyes nemzeti oktatási rendszerekről,
- Thematic studies – Összehasonlító tematikus írások egy-egy, a közösség érdeklődésének fókuszpontjában lévő témáról,
- Key Data Series – Indikátorok és statisztikák (témák szerint elemzett adatsorok),
- Eurydice Tools – Az oktatásüghöz kapcsolódó referencia anyagok.

Az Eurybase három formában közöl nemzeti leírásokat. A *National System Overview* (Nemzeti Rendszer Áttekintése) rövid áttekintése az egyes országok oktatásügyének. Évente kétszer frissítik, és az egyes országokról szóló írások azonos szerkezete miatt könnyen összehasonlíthatóak az információk. A *National Education System Descriptions* (Nemzeti Oktatási Rendszer Leírása) az egyes tagországok oktatási rendszerének széleskörű bemutatását tartalmazza. Évente frissítik a nemzeti irodák angolul, és néha az adott tagország nyelvén is. A *Structures of Education and Training System in Europe* (Az oktatási és képzési struktúrák Európában) az oktatás minden fázisát és típusát bemutató kiadvány.

ETF

Az ETF⁵⁰ – European Training Foundation (Európai Képzési Alap) az Unió szomszédos országokban végez fejlesztési feladatokat az oktatás, képzés és munkaerőpiac területén.

Eurostat

Az Eurostat⁵¹ az Európai Unió statisztikai hivatala, amely oktatásügyi témában is nagyon sok adattal rendelkezik. Gyűjtenek tematikus adatokat a lisszaboni stratégia által kijelölt célokról, a beiskolázásról, a munkába való átmenetről, a bolognai folyamatról, valamint a szakképzési és felnőttképzési témákról is.

49 http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php

50 <http://www.etf.europa.eu/web.nsf/pages/AboutETF.EN?OpenDocument>

51 <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database>

CRELL

A CRELL⁵² – Centre for Research on Lifelong Learning (Az Élethosszig tartó tanulás kutatási központja) az élethosszig tartó tanulást segítő politikák monitorozása és értékelése céljából jött létre. Fontos tevékenysége, hogy megfelelő indikátorokat és mérési folyamatokat dolgozzon ki az Európai Bizottság számára.⁵³

European Agency for Development in Special Needs Education

A szervezet⁵⁴ nemzeti és közösségi szinten gyűjti és mutatja be a sajátos nevelési igényű diákok oktatásának tapasztalatait.

European Investment Bank, Universities Research Action

Az Európai Fejlesztési Bank⁵⁵ partnerségeket alakít ki az európai felsőoktatás szereplőivel, három nagyobb programon keresztül finanszíroz egyetemi kutatásokat. Olyan kutatásokat szponzorálnak, amelyek a bank által fontosnak tartott témákban vizsgálandók, továbbá az ezeken a kutatásokon dolgozó fiatal kutatókat is segítik anyagilag. Ezen kívül egyetemi hálózatok létrejöttét is finanszírozzák, az egyes hálózatok tematikusak.

Council of Europe

Az Európa Tanács mint regionális nemzetközi szervezet is foglalkozik oktatásügyi⁵⁶ programokkal. Az alábbiakban láthatjuk a témákat, amelyek kapcsán fontos a Tanács tevékenysége:

- Education of Roma/Gypsy children in Europe (Roma/cigány gyerekek oktatása Európában),
- Holocaust Day of Remembrance (Holokauszt Napi Emlékezés),
- Education for democratic citizenship and human rights (Állampolgári és emberi jogi nevelés),
- History teaching (Történelemoktatás),
- Intercultural education (Interkulturális oktatás),
- Language Policy (Nyelvpolitika),
- Higher Education (Felsőoktatás),

52 <http://crell.jrc.ec.europa.eu/>

53 Az egyes kutatási területek itt találhatóak: http://crell.jrc.ec.europa.eu/WP/research_area.htm

54 <http://www.european-agency.org/country-information>

55 <http://www.eib.org/about/partners/universities/index.htm>

56 http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/education/

- „Pestalozzi”, Training Programme for education professionals (Képzési program oktatási szakemberek számára).

ÖSSZEZEGÉS

Információforrásaink tematikus kategorizációja számos ismerettel gazdagította elemzésünket, azonban az előző sorokból is kitűnik, hogy ez a terület még számos feldolgozatlan elemzési szempontot is tartalmazhat. A diszciplináris szerveződés fókuszán keresztül szemlélve a következő fontos megállapításokat tehetjük:

- Az oktatáskutatás tárdiszciplináinak változása rendkívül nagy mértékben hat magára a központi diszciplinára. A hagyományos pszichológiai és szociológiai megközelítés háttérbe szorulása, ezzel párhuzamosan pedig a kognitív, gazdaság- és politikatudományi megközelítések felértékelődése átrendezi az oktatáskutatás belső témáit is.
- Az oktatáskutatásban átértékelődik a nevelés szerepe is. Megismeréstudományi szempontból a készségek elsajátítása információfeldolgozási folyamatok sorozatán keresztül történik, amelynek egyik lényeges eleme a viselkedésvezérlés, valamint a társas kogníció, de ebben az embermodellben a személyiségfejlesztés, a nevelés kérdésköre nem választható le különálló diszciplinaként. Ez a változás párhuzamosnak tűnik a hagyományos nevelépszichológiai hozzájárulás csökkenésével.
- Az oktatás társadalmi alrendszerként igényli a szakértő vezetők és szervezők meglétét. Ennek az igénynek a kielégítéséhez járul hozzá az egyre hangsúlyosabb gazdasági és politikatudományi hozzájárulás.
- Mindkét trend magával hoz módszertani változásokat is, méghozzá a mérhetőség és a megbízhatóság eltérő felfogásait. A tanulás-tudás-tanítás területe elsősorban a tanulói hatékonyságot, míg az oktatási rendszer és vezetésének tanulmányozása ezen túl a méltányosságot (mely sokszor leegyszerűsítve az erőforrások csoportosítása) kívánja operacionalizálni.

A jelentés teljes anyaga, amely részletesen foglalkozik az említett régiók és országok jelentős oktatáskutató szervezetivel, azok tevékenységével megtalálható a <http://tamop311.ofi.hu/szakmai-program/8-piller/8-1> lapon. (Szerk.)